

PURDA ZSUZSÁNNA

A balatoni gyámügyi konferenciákról 1998-2010¹

*About the Balaton Guardianship Conferences
1998-2010*

•

SZERZŐ:

PURDA ZSUZSÁNNA, családjogász, nyugdíjas gyámhivatal-vezető, a Gyermekjogi ABC könyv szerzője, zsuzsapurda@gmail.com

AUTHOR:

ZSUZSÁNNA PURDA, Family Lawyer, Retired Child Welfare Officer, Author of ABC of Children's Law, zsuzsapurda@gmail.com

VISSZATEKINTÉS

Nem szokványos dolog egy nemrég megtörtént személyes élménnyel kezdeni egy szakmai írást, de mivel ennek kapcsán keletkezett felháborodásom inspirált annak megírására, mégis fontosnak tartom.

Nemrégén néhány napot töltöttünk a Nyugat-Dunántúl egyik gyönyörű kisvárosában egy hotelben, ahol az aulában festmény- és fotókiállítás volt. Amint ott üldögéltünk, megjelent egy férfi, nyilvánvalóan csak a kiállítást megnézni jött. Azonnal ismerősnek tűnt, de pár nap kellett, mire rájöttem, hogy az adott megyei, volt Gyermek és Ifjúságvédő Intézet igazgatója volt a 90-es években. Koromnak betudhatóan – legalábbis remélem – nem jutott eszembe a neve. Láthatólag ő is így volt ezzel, kiment, majd újra visszajött képeket nézegetni, de valószínűleg ő sem volt biztos a dolgában, és hát józan ésszel nem magyarázható, de jellemző félelemből egyikünk sem mert odamenni a másikhoz. Ez a sokunkban meglévő gátlás teljesen érthetetlen egyébként, mert nyilván, ha nem ő az, akire gondoltam, biztosan mosolyogva azt mondja, tévedtem – ennyi. Később

egyszerűnek véelve a feladványt megkerestem a neten az adott gyermekintézmény honlapját, nyilván az intézmény történetét bemutató részben rábukkanok a keresett személyre. Megdöbbentem tapasztaltam, hogy a honlapon semmiféle jogelőd intézmény adatai nem szerepelnek. Ugyanezt tapasztaltam a saját, Veszprémben lévő intézmény honlapján is, az „Archivum” oldalon. Mintha 2010 előtt semmilyen megyei gyermekvédelmi intézmény nem működött volna, noha az intézmény történetét – szerencsére – könyvben is megírták. Az ugyancsak Veszprémben lévő Davidikum (Veszprémi Dávid Árvaház) címen az intézmény alapítása és története megtalálható. Érthető lenne az a megoldás is, hogy a régi intézmény neve alatt jelennének meg a 2010 előtti adatok, de ha a jogelőd intézmény nevén keressük, akkor is csak az új információk jelennek meg, azok is hiányosan. Másokat is megkérdeztem erről a jelenségről, és ugyanez a tapasztalatuk más szakterületek esetében akkor, ha az állami fenntartású intézmény volt, vagy lett.

Ez inspirált arra, hogy írjak arról a szakmai munkáról, amely a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (továbbiakban: Gyermekvédelmi Törvény) hatálybalépését követő időszakban zajlott, nehogy ez is a feledés homályába vesszen, hiszen az 1901-es, európai szinten is egyedülálló első törvény kutatása kapcsán is örömmel vettük az akkori beszámolókat, írásokat.

A gyermekvédelemben 1977-óta dolgoztam, az egyetem befejezését követően – hála a gyakorlati idő alatti XVIII. kerületi tapasztalataimnak – első perctől arra vágytam, hogy gyámügyi lehessenek. Így kerültem a Veszprémi Városi Tanács VB Igazgatási Osztálya keretén belül működő gyámhatóságra, ahol semmiféle betanítás nem volt lehetséges, mert két ügyintéző látta el az egész város gyámügyeit. Hozzá kell tennem azt is, ami jelenleg is így van, hogy családi jogot tanultunk ugyan az egyetemen, de a gyámügyi igazgatásról, illetve az államigazgatásnak ezen speciális területének a családi joghoz való kötöttségéről egyetlen szót sem. A gyámügyesek abban az időben egy kicsit páriák voltak az igazgatási osztályokon belül. Mi kaptuk a legrosszabb szobákat, egy idő után helyileg is elkülönítetten az udvar hátsó részébe száműzték minket, mivel az ügyfélkörünk nem a középosztály tagjaiból állt, és ez zavarta a tisztviselőket. Az az igazság, hogy ez egész pályafutásom alatt végigkísért, ha nem is nyíltan vállalták ezt fel a vezetők, de titokban vagy nem is titokban nagyon örültek, amikor a gyámhatósági ügyek elkerültek a járási hivatalokhoz 2013-ban. Nem felejttem, amikor egy németországi szakmai útról visszajöve elmeséltem azt a tapasztalatomat, hogy az önkormányzatok versenyeznek abban, melyiknél erősebb a szociális háló, az elesettekről való gondoskodás. Egyik vezető azt mondta nevetve, hogy reméli, nem jön el az az idő, amikor ez alapján ítélik majd meg a munkáját.

Ez a szemlélet és a szociális munka másodlagossága megnyilvánult abban is, hogy a gyámügyi munka országos irányítás szintjén is mostohagyerek volt, egyik minisztériumtól a másikhoz került, igazi gazdája egyik helyen sem volt, annak ellenére, hogy a minisztériumi főosztályon dolgozók valóban szakemberek voltak, és tették a dolgukat, amennyire lehetett. És akkor még nem beszéltem a gyámügyi munka „ikertestvéréről”, az intézményes gyermekvédelem helyzetéről.

Ezt példázandó összegyűjtöttem a főhatóságunkban történő változásokat – remélhetőleg pontosan. Sajnos a keresés közben szintén azt tapasztaltam, hogy a jogelőd minisztériumokról minden információ eltűnt, a rendeletek megjelölése, régebbi szakmai anyagokban talált elnevezések segítettek ebben. Abban az időben, amikor én a gyámügyi igazgatásba ke-

rültem, a gyámhatósági feladatok az Oktatásügyi Minisztériumhoz tartoztak (1974–1980), majd átszervezéssel a Művelődésügyi Minisztériumhoz 1987-ig. 1990–1998-ig a Népjóléti Minisztérium, 1998–2002 között a Szociális és Családügyi Minisztérium volt a főhatóság. 2002–2004-ig a Gyermek, Ifjúsági és Sportminisztériumhoz tartoztunk, 2004–2006-ig az Ifjúsági, Családügyi és Szociális Esélyegyenlőségi Minisztériumhoz, majd 2010-ig a Szociális és Munkaügyi Minisztériumhoz. 2010–2012-ig a Nemzeti Erőforrás Minisztérium, 2012–2022-ig az Emberi Erőforrások Minisztériuma, jelenleg a Kulturális és Innovációs Minisztérium a gyámhatóságokat irányító és felügyelő főhatóság. Ez a változatosság jelzi a „mostohagyerek” státuszt, ami együtt jár az egységes, kormányzatokon átívelő szakmai stratégia hiányával is.

A Gyermekvédelmi Törvény előtti időszakban a gyermekvédelmi ügyekben a családgondozás is a gyámügy része volt éppúgy, mint a hatósági és segélyezési feladatok, továbbá perindítási jogunk már akkor is volt (pl. gyermekelhelyezés, gyermektartásdíj megállapítás), ami még sokrétűbbé tette a munkánkat. 1985-ben kerültem a Veszprém Megyei Tanács VB. Igazgatási Osztályára másodfokú gyámügyi ügyintézőként. Itt is ketten dolgoztunk. A feladatok az egyedi ügyek mellett nagyon érdekesnek bizonyultak, és kitekin-tést jelentettek a megyei és az országos gyermekvédelmi állapotokra. A munkakörülmények nagyon jók voltak, és feladataink közé tartozott a megye területén működő gyámhatóságokkal való rendszeres kapcsolattartás, ami a mai időkben teljesen ellehetetlenült, sőt azt kell mondanom, megvetendő és elítélendő dolognak számít azzal a felkiáltással – szerintem hamisan értelmezett alapelv kapcsán –, hogy a másodfok nem avatkozhat bele az első fokú ügyintézésbe. Ez természetesen az egyedi ügyekben való beavatkozást illetően így is volt/van, azonban általános iránymutatás, segítség szükséges lehet az egységes joggyakorlat kialakítása érdekében. Az osztály feladatai közé tartozott a rendszeres szakmai ellenőrzés elfogadott terv szerint, a korábbi ellenőrzések során feltárt hibák kijavításának ellenőrzését is beleértve. Helyben tudtunk támogatást adni a jó gyakorlat kialakítása kapcsán, a felkészültségi hiányokat egy alapos átbeszélgetéssel a minimálisra szűkíthettük. Ugyancsak a munkánk közé tartozott a megye területén a rendszeres kapcsolattartás a helyi szakemberekkel. Ez nagyon eredményesnek bizonyult, hiszen első kézből – nem iratokból! – értesültünk a helyi problémákról, a szabályozás hiányosságairól vagy éppen a túlszabályozottsággal kapcsolatos gondokról, a kollégák leterheltségéről, felkészültségéről stb. Ennek érdekében meg volt határozva, hogy a megyében mely községek és városok tartoznak egy-egy igazgatási ügyintéző hatáskörébe, ahová egy évben többször is el kellett látogatni. Ilyen esetekben nemcsak a saját szakmai területünkről szóló információkat gyűjtöttük be, a más szakmai problémákat is továbbítanunk kellett. Ezen kívül az új jogszabályok megjelenését követően, illetve az egységes szakmai gyakorlat kialakítása érdekében megyei értekezleteket is tartanunk kellett.

Az 1980-as években kicsit jobbá vált a helyzet abból a szempontból, hogy rendszeresek lettek a tájékoztatók az illetékes minisztérium gyámhatósági munkájával foglalkozó, hosszabb ideig állandó szerepben dolgozó kollégák részéről. Nagy segítséget jelentettek a tájékoztatók a megyei ügyintézők részére, főként jogszabály-módosítások kapcsán. Az 1986-os Csjt. módosításkor megyénként tartottak ismertetőt a főosztály dolgozói az Igazságügyi Minisztériummal karöltve. Mint megyei ügyintéző így személyesen ismerhettem meg az országos irányításban dolgozókat, és már nemcsak a nevüket, így a gyámügy területén dr. Bernád Istvánt, dr. Németh Lászlót, az igazságügyből dr. Somogyvári Istvánt, akik sokat

tettek az egységes joggyakorlat kialakítása érdekében. Ez korábban nem volt jellemző. 1990-ben a megyei gyámhatósági munkát felcseréltem az intézményes gyermekvédelemmel, ettől kezdve 1997-ig a Veszprém Megyei Gyermek és Ifjúságvédő Intézetben dolgoztam. Nagyon érdekes és tapasztalatokban gazdag időszak volt, hiszen ugyanannak a munkának egy másik aspektusát ismerhettem meg. Ugyancsak ebben az időszakban egy pályázat alapján megtapasztalhattam a svájci gyermekvédelmi, szociális igazgatás működését a Zürich Városi Gyámhatóságnál. Amikor 1995-ben a minisztériumban személyi változások történtek, a helyben dolgozó szakemberek féltették a kialakult és a fentiek szerint működő rendszert, nem tudhattuk, hogy Gáspár Károly és közvetlen munkatársai személyében egy elkötelezett, ráadásul új szemléletű, gyermekközpontú rendszer kialakításában érdekelt vezetést kap az ágazatunk.

Ekkor már jó kapcsolat alakult ki – főként az azonos térségben dolgozó – gyámügyi és gyermekvédelmi szakemberek között, nem elszigeteltségben végeztük a munkánkat. Ez azt jelentette, hogy egy-egy régióban gyakorta szakmai találkozókra került sor a Gyermek és Ifjúságvédő Intézetek között, ami kiterjedt arra, hogy ezekre a találkozókra a gyámügyeseket is meghívták. Itt a Dunántúlon Vas, Győr-Moson-Sopron, Veszprém, Komárom-Esztergom megye területén dolgozók találkoztak rendszeresen, és információkat, gyakorlati megoldásokat, tapasztalatokat cseréltünk. Amikor megalakultak a Gyámhivatalok a városokban, megpályáztam Veszprémben a hivatalvezetői állást, és ismét visszatértem a hatósági munkába.

A Gyermekvédelmi Törvény teljesen új megoldásokat, szemléletet és feladatokat hozott, és a minisztérium az egész országra kiterjedő többnapos felkészítő előadásokat szervezett. Ezek rendkívül hasznosak voltak, de a félelmeinket, hogy hogyan tudjuk majd megoldani ezeket a feladatokat, nem oszlathatták el. Hozzá kell tennem, sokan voltak szkeptikusok is, hogy egyáltalán a magyar körülmények lehetővé teszik-e ennek az új, előre vivő, gyermekközpontú rendszernek a kiépítését és működtetését. Ezeken a felkészítéseken nagyon sokat jelentett, hogy a más-más megyékben, városokban dolgozó szakemberek kicserélhették egymással a tapasztalataikat, gondolataikat, megoldásaikat. Kiderült, hogy mennyire másképpen viszonyultak az egyes városi vezetők a gyámhivatalok megalakulásához, hiszen a többi igazgatási feladatoktól teljesen eltérően nem tartoztak a jegyzők hatáskörébe ezek a feladatok, a hivatalvezetőnek önálló aláírási és képviselési joga volt. Voltak a polgármesteri hivatalból teljesen kirekesztett gyámhivatalok, amelyeknek a nekik járó eszközöket sem biztosították, és azok, amelyek működését maximálisan támogatták, mint például Veszprémben.

Ezek a történések, a beindulás, az új jogi környezet hatásai vezettek oda, hogy megszületett az ötletem, hogy miért ne lehetne gyámhivatali konferenciát szervezni, ami foglalkozna a gondjainkkal, lehetőséget adva az ország más-más területén dolgozók tapasztalatcseréjére.

A KONFERENCIA RENDEZÉSÉNEK ÖTLETE

Első ízben, 1998 tavaszán Balatonalmádiban, – utólag jellemezve ezt óriási optimizmussal – egyedüli szervezésben összehívtam egy egynapos szakmai tanácskozást, ahol megyei előadókat, szakembereket kértem fel helyzetelemzésre. Mindenki nagyon készséges és lelkes volt. Ott a törvényi változás adta gyakorlati nehézségeknek csupán az említése tör-

ténhetett meg, a legfontosabb téma az új örökbefogadási eljárás megvitatása volt, illetve a rendszeres találkozások szükségessége erőteljesen felmerült a szakma részéről.

Erre a megbeszélésre várakozásomat felülmúlóan sokan jöttek el megyei, városi kollégák és az intézményes gyermekvédelemben dolgozók is, a megyei önkormányzat által részünkre ingyenesen felajánlott konferenciaközpontban.

Ez ösztönzött arra, hogy próbáljak megszervezni egy rendszeresen működő szakmai tanácskozást. A gyámhivatalok felállítása és működtetése a polgármesteri hivatalok számára még teljesen új feladatot jelentett, ilyen tervvel nem állhattam elő saját városom vezetői felé, ezért egyedül vágtam bele, ami így visszatekintve nagy bátorságra vallott.

Partnert találtam a Veszprémben működő, Közigazgatási Szolgáltató Iroda (továbbiakban: KÖSZI) vállalkozásának menedzserében, dr. Zimonyi Péterben. A KÖSZI létrehozásának eredeti célja a kistéleplülések szakmai segítése volt. Már korábban is elkötelezte magát a gyámügyi igazgatás irányában, több ízben adta ki az általam írt gyámhatósági iratmintákat és ezek bemutatását szervezte országsszerte. Így szívesen vállalta a közreműködést. Megállapodtunk, hogy a szakmai vonatkozású tartalomért én leszek a felelős, a konferencia megszervezéséért pedig a KÖSZI. (Hosszú évekkel később szembesültem azzal, hogy sokan azt hitték, hogy a konferenciákat Veszprém városa szervezi.) Így ketten vetettük bele magunkat a szervezésbe. Néhány alapvető dologban a kezdetekkor megegyeztünk:

- A konferenciának kellő rangot kell adni a helyszín és a szolgáltatások tekintetében. Ennek megfelelően a helyszínt mindenképpen a Balaton mellett képzeltük el, hiszen ez vonzó lesz a nem közelben dolgozó kollégák részére is. Budapest ugyan könnyebben megközelíthető, de mivel 3 napos előadássorozatban gondolkodtunk, ez vonzóbbnak látszott, és a parkolási kérdéseket is könnyebb volt biztosítani. Így legtöbbször Balatonfüreden, Balatonvilágoson és Tihanyban kerültek megrendezésre.
- Középkategóriás szállót kerestünk, ahol konferenciaterem és szemináriumi helyiségek is rendelkezésre álltak. Az esti programokra, beszélgetésekre, amelyek véleményem szerint nagyon is hangsúlyosak egy többnapos konferencia esetén, nem kellett külön gondot fordítani, hiszen a tó közelsége még rossz időben is megadja a megfelelő környezetet. Így külön városnéző vagy egyéb kulturális programok szervezésével – néhány ötlet felvetését kivéve – nem foglalkoztunk, de ezt nem is hiányolták a résztvevők. Megjegyzem, akkoriban a szabadidős programok biztosításának hagyományai voltak egy többnapos tanácskozás esetében.
- Az időpont megtervezése is fontos volt. A tavaszi időjárás kedvezett leginkább számunkra, az időjárást és a helyszínt figyelembe véve. Ez a konferenciaszezon kellős közepét jelentette, így a szervezés korai megindítása és a színvonalas tematika döntő jelentőségű volt, hogy vonzzuk a résztvevőket.
- Eltökléltük, hogy az előadónak tiszteletdíjat fogunk fizetni, így tudjuk biztosítani, hogy igazán színvonalas, szakmailag magas szintű ismeretekkel, kellő rálátással rendelkező és lehetőleg az újdonságok befogadása iránt elkötelezett előadókat hívassunk meg. Elkerülhetjük így azt a kialakult szokást, hogy a meghívott és meghirdetett előadó mást küld maga helyett.
- Csak 3 napos rendezvényben gondolkodtunk amiatt, hogy tapasztalataink szerint az utolsó napon már kezdenek elszivárogni a résztvevők, az utazásra, a másnapi programokra, a máshoz kötött indulásra hivatkozva, így végül kevesebben és főként

a környéken élők tartanak ki végig. Ez viszont azt jelenti, hogy az első két napon teljes létszámmal és figyelemmel követik az előadásokat, így jól ki lehet használni az időt.

- Első perctől törekedtünk arra, hogy a szakmát irányító minisztériumból hívjunk meg előadókat, lehetőleg az első előadásra felkérve. Az első előadás így szinte megnyitja a konferenciát, még akkor is, ha eleinte azzal számoltunk, hogy lesznek, akik csak emiatt, és csak az első napra jönnek el. Ez azután nem így történt, ritka volt, aki csak egy-egy napra jött – természetesen a helyi, megyei résztvevők kivételével.
- Célunk volt az is, hogy a gyámüggyel rendszeresen kapcsolatba kerülő más szakmák – főként gyakorlati tapasztalattal bíró - képviselői is lehetőséget kapjanak.
- A gyakorlati kérdések túlsúlyban kapjanak helyet a konferencián, mert úgy tapasztaltam, hogy elméletben jól hangzó és működő (jog)szabályok, irányelvek nem mindig tudnak meghonosodni, vagy alkalmazásuk nem lehetséges az adott szakmai környezetben. Ezért minden konferencián egy vagy több megyei/városi gyámhivatal-vezető is lehetőséget kapott, hogy a saját területén szerzett gyakorlati tapasztalatairól beszámoljon.

A KONFERENCIÁKRÓL

A KÖSZI-vel közösen első alkalommal 1998 tavaszán rendeztük meg Balatonfüreden a 3 napos konferenciát Gyámhivatalok Balatoni Konferenciája² névvel, de ekkor még számot nem kapott, majd ugyanabban az évben novemberben is volt, a nagy érdeklődésre tekintettel. Már januárban megkezdtem a szakmai szervezést. Ez úgy történt, hogy levelet írtam minden megyei és városi gyámhivatal-vezetőnek, amiben beszámoltam a tervekről, és kértem őket, adjanak szakmai ötleteket, mit szeretnének hallani, miben várnak tájékoztatást, milyen kérdések rendezését hiányolják, hol lenne szükség esetleg az egységes joggyakorlat kialakítására. Ezt a későbbiekben minden egyes konferencia előtt megtettem, mindig új ötleteket kaptam a kollégáktól.

Különösen izgalmasra sikerült a harmadik, az 1999-es tanácskozás. Megpróbáltuk korábbi április eleji időpontban rendezni. Minden jól alakult, egy olyan szállodában kaptunk helyet Tihanyban, ami akkor indult, de sajnos nem számoltunk sem mi, sem a szálló vezetősége a hirtelen lecsapó hidegfronttal. Majd megfagytunk, és mivel a fűtés szükségessége fel sem merült a szálloda vezetőségében, csak nagyon lassan, és iszonyú költségek árán sikerült valami meleget csiholni. Ez arra ösztönzött minket, hogy májusnál előbb semmiképpen sem szabad konferenciát tartanunk. Ez a konferencia volt az első, amikor a minisztériumban éppen készülő jogszabálytervezetet szekciókban is megvitathattuk, ez óriási lelkesedést váltott ki a szakma részéről, hiszen bevonódhattunk azoknak a jogszabályoknak az előkészítésébe, ami a mindennapi munkánkat befolyásolta.

1999-ben megkíséreltünk egy másik konferenciasorozatot is beindítani. A Gyermekvédelmi Törvény hozta létre a gyámhivatalokat, és osztotta meg a korábbi gyámhatósági feladatokat a jegyzőnél hagyva többek között a védelemben vételi eljárást. Felmerült tehát, hogy a jegyzői feladatokat ellátó gyámügyeseknek is rendezzünk hasonló szakmai fórumot. Sikerült megszerveznünk egy kétnapos konferenciát 1999 májusában, Tihanyban Balato-

ni Gyermekvédelmi Konferencia címmel, azonban a részvétel – előzetes felmérés ellenére – olyan csekély volt, hogy felhagytunk a kísérletezéssel. Kiderült, ennek anyagi indokai is voltak (a községek nem tudták kifizetni egy több napos konferencia bekerülési költségét), és az is szerepet játszott, hogy több napra nem tudták nélkülözni a kollégákat, akik nemcsak gyámügyi, hanem más igazgatási feladatokat is elláttak a községekben.

Ezt követően azután 12 éven át egy év kihagyással működött a konferencia, amivel a szakma számolt. Már év elején jöttek a telefonok, hogy mikor lesz, és mint már írtam, jobbnál jobb témaötleteket küldtek. Nagyon hamar kiderült azonban, hogy egyedül nincs olyan széles rálátásom az országosan előforduló felvetésekre, igényekre, ami életben tudja tartani magas színvonalon az éves rendezvényeket, ezért partnert kerestünk, és 2000-ben megtaláltuk a Magyar Gyámügyi Társaságban,³ akinek az akkori vezetője Borsyné dr. Kovács Zsuzsa volt, 2014-es nyugdíjba vonulásáig a Baranya Megyei Kormányhivatal Szociális és Gyámhivatalának vezetője.

Ezzel a szakmai anyag összeállítása megoszlott kettőnk között, és sokkal átfogóbb, igényekhez igazodóbb lett.

Általában egy gyámügyi kérdéskör köré építettük fel a konferencia tematikáját több oldalról igyekezve azt bemutatni. Pl. a gondnokság témakörben a szakmai irányító minisztérium munkatársának előadását követően az elmeorvosi szakértők, a bíróságok, a pártfogók, a vagyonot kezelő pénzintézetek, az elmeszociális otthonok képviselői kaptak teret bemutatni ehhez a gyámhivatali intézkedéshez köthető munkájukat. Elsősorban az intézményes gyermekvédelem képviselői, a családsegítők, a bíróságok, a rendőrség, ügyvédek, közjegyzők, pénzügyi szakemberek, pszichológusok, orvosok (pszichiátria és gyermekorvoslás területéről), civil szervezetek stb. részvételét kívántuk biztosítani, hogy egy-egy témakörben többféle szemszögből is megismerhessük munkánk hatásait, következményeit.

A 10 év során kilenc esetben⁴ került sor ilyen téma szerinti konferenciára, a maradék három rendezvényen vegyes témák kerültek napirendre. Az átfogó témakörök a következők voltak:

- 2 ízben szerepelt a hozzátartozók közötti erőszak, illetve a családok működési zavarai;
- 2 alkalommal gyermekvédelmi gondoskodás;
- 2 esetben gondnokság, cselekvőképesség
- a Gyermekvédelmi Törvényben szereplő vagyoni jellegű ügyek, hagyatéki ügyek;
- kapcsolattartás;
- örökbefogadás.

Az előadók szakmánkénti száma jól mutatja a sokoldalú szakmai megközelítésre irányuló törekvésünket. A 12 év alatt visszatérően (10 év anyagának ismeretében)

- 5 esetben gyermekjogi szakember,
- 9 esetben a gyermekvédelem más területén dolgozó munkatárs,
- 5 esetben orvos, pszichiáter,
- 3 esetben pszichológus,
- 5 esetben bíró, 1 esetben ügyész, 4 esetben ügyvéd,
- 4 esetben rendőrségi szakember,
- 7 esetben civil szervezet képviselője,

- 5 esetben más minisztérium, illetve alá tartozó intézet munkatársa,
- 4 esetben egyetem előadója

tartott előadást, ezen kívül szerepelt a meghívottak között miniszter és miniszteri biztos, a banki szféra képviselője, biztosító társaság munkatársa, közjegyző, önálló bírósági végrehajtó, önkormányzatok képviselői, demográfus, mediációval foglalkozó szakember stb. Az előadók szakmai hozzáértése és elkötelezettsége elsődleges szempont volt, azonban tekintettel voltunk arra, hogy az előadók érdekesítően tudják átadni a tudásukat, ez is fontos szempont volt az ismételten meghívottak esetében.

Ha az előadókat a gyámhatósági munkakörök szintjén vizsgáljuk, 26 előadást tartottak a szakmai irányítást adó minisztériumban (az állandó változások miatt fogalmazok így) dolgozó szakemberek, 10 előadást megyei/fővárosi gyámhivatalban dolgozó gyámügyesek tartottak, míg 10 esetben számoltak be tapasztalataikról a városi/kerületi gyámhivatali kollégák.

A legtöbb előadást a minisztérium gyermekvédelemmel foglalkozó (mivel a név is gyakran változott az idők során, ezért nem konkretizálok) főosztályáról Katonáné dr. Pehr Erika tartotta, főosztályvezető-helyettesként, majd főosztályvezetőként. Az első alkalom kivételével minden konferencián vállalt egy vagy akár több előadást is, és szakmai tudása, előadóképessége, a gyermekvédelem iránti elkötelezettsége és közvetlensége vonzotta a résztvevőket. Mindig tudott valamilyen új megközelítést adni a témának, és előre tudta vetíteni a várható szakmai változásokat is, amihez a résztvevőktől is várt reakciókat. Nélkülözhetetlen volt, mint előadó, ezért akár a konferencia programját is elfoglaltságaihoz igazítottuk.

Gyakran tartott előadást Gáspár Károly főosztályvezető, aki a Gyermekvédelmi Törvény megalkotásában óriási szerepet játszott, valamint dr. Lantai Csilla és dr. Forgács László a főosztály munkatársai.

Dr. Herczog Mária a gyermekjogok elkötelezett képviselője szívesen és többször látott vendég volt. Akkoriban úgy tűnt, hogy a gyermekjogok felértékelődnek nemcsak a szakmán belül, de a többi társadalmi csoportok szintjén is, és ennek lelkes és kritikus híve volt. Sajnos most éppen az ellenkezőjét kell átelnünk.

Dr. Kovács Zsuzsa két szerepben is előadott a konferencián, a Magyar Gyámügyi Társaság nevében 2000-től utolsó nap értékelte a konferencia munkáját, összegzést adott az elhangzottakról, ami fontos volt a résztvevők otthoni beszámolóihoz is.

Aránylag sokszor került meghívásra dr. Németh László ügyvéd, ami azért bizonyul érdekessé, mert az ügyvédek szerepe a családi konfliktusokban a szülők képviseletét jelenti, ami – sajnos – gyakorta nem egyezik a gyermekek jogainak képviseletével. Az ő gyakori előadói részvételének oka többek között az volt, hogy ügyvédi tevékenysége előtt a gyermekvédelemben dolgozott a minisztériumban, így a gyámügyi szakmát is jól ismerte. Ezáltal kitekintést adhatott ugyanannak a jogi környezetnek kétféle megközelítésére.

Az előadók közül nagy érdeklődésre számíthatott minden alkalommal az Igazságügyi Minisztérium Nemzetközi Magánjogi Főosztály vezetője, dr. Brávác Ottóné. A nemzetközi ügyek ugyan ritkábban fordultak elő akkoriban a gyámügyesek munkájában, de nagyon bonyolultak voltak, és éppen ritkaságuk miatt nem találhattunk olyan tapasztalattal rendelkező kollégát, aki jártasnak bizonyult egy-egy ügytípusban, és akivel konzultálhattunk volna.

Az ő előadásait mindenki nagy érdeklődéssel várta, és hála szakmai hozzáértésüknek és személyiségüknek, személyesen meghallgattak mindenkit az előadások szünetében is. A korai időpont megjelölése abban is szerepet játszott, hogy ritkán fordult elő, hogy az előadást követően azonnal el kellett volna távozniuk más program miatt, tudták, hogy óriási az igény a személyes konzultációkra is, és erre bárkinek lehetősége volt.

Az előadások közben és után (az előadótól függött, hogy kérdéseket közben, vagy az előadása végén fogadott) mindig kötetlen szakmai vita lehetett és folyt is. Erre külön felhívtuk az előadók figyelmét. Ennek egyszerű oka, hogy szűk szakmai körű hallgatósággal volt dolgunk, akik napi szinten szembesültek a szóban forgó témák adta tapasztalatokkal. Az előadók többsége kíváncsi is volt a gyakorlati szakmai tapasztalatokra is, így sokan maradtak közülük az előadásokat követően is.

Érdekeségként két előadó reakcióját említem a hallgatósági kérdések kapcsán. Az egyik előadásra felkért ügyész, amikor megtudta, hogy a hallgatóság kérdéseket is intézhet hozzá, nem vállalta a felkérést azzal, hogy ehhez ő nincs hozzászokva, míg egy másik előadó (gyakorló ügyvéd) az előadást követően meglepődésének adott hangot, hogy mennyi kérdést kapott, és azok mind konkrét, problémás szakmai vonatkozásúak voltak. Ő meg ehhez nem volt hozzászokva.

Amikor szűkkörűségről beszélek, ez nem a résztvevők számára vonatkozott, a létszám mindig 80 és 120 fő között mozgott. A 14 visszatérő meghívott mind kiváló és érdekfeszítő előadó volt, több esetben az előzetes felméréskor a résztvevők kifejezetten rájuk tettek javaslatot, mint előadóra.

A legutolsó konferencia 2010-ben volt. Ekkor szembetalálkoztunk azzal, hogy a gyámhivatalok napjai a polgármesteri hivatalokban meg vannak számlálva. Erről előadás is elhangzott a konferencián, kiemelve, hogy az államigazgatási feladatokat el kell választani az önkormányzati feladatoktól, és létre kell hozni az ezt összefogó állami hatósági szervezetet. 2011. január elsejével létrejöttek a kormányhivatalok, és vártuk a jogszabályt a járási hivatalok és az egységes kormányablakok létrehozásával kapcsolatban. Az önkormányzatoknál a várható átszervezések miatt kisebb gondjuk is nagyobb volt a gyámhivatalok továbbképzésének finanszírozásánál, így a következő évben már helyi támogatás hiányában nem tudtak jelentkezni a gyámügyi ügyintézők. 2013. január 1-jétől azután új államigazgatási szervekként járási hivatalok jöttek létre Magyarországon, így a megyék 29 év után ismét járásokra tagolódtak. Ekkor már nem is lehetett megszervezni a konferenciákat. A kormányhivatalokban dolgozókat sem megyei, sem járási szinten nem támogatták – azóta sem –, hogy nem központi szervezésben létrejött konferenciákon vegyenek részt. Ezek saját zsebből való megfinanszírozása az akkori és a jelenlegi gazdasági körülmények között nem elvárható. Olyan, a minisztériumokban dolgozó előadókat sem tudtunk felkérni, akiknek jogukban állt volna a jogszabálytervezetekről, vagy az egységes joggyakorlatokra vonatkozó álláspontjukról nyilatkozni. Így aztán a 2010-es konferenciával megszűnt a Gyámhivatalok Balatoni Konferenciájának megszervezése is 12 év után.

ÖSSZEGZÉS

Miért volt sikeres a szakma által évente várt, és a többséget résztvevőként vonzott konferenciasorozat? Az anyagok áttanulmányozása, és a résztvevők visszajelzései alapján a leg-

fontosabbnak azt tartom, hogy egy olyan szakmai közösségnek adott rendszeres lehetőséget a munkájuk jobbá tételére, javaslataik megfogalmazására, információk szerzésére és átadására, amely mindig mostohagyerek volt az államigazgatáson belül is, de rendkívül nehéz és jogilag nagyon szerteágazó területen dolgozott. Hiszen a családjog, a gyermekvédelem, a vagyoni és a gondnoksági ügyek akár önmagukban is nagyon komoly és alapos felkészülést igényelnek, és a gyámügyeseknek ebben mind jártasnak kell lennie képzettségre tekintet nélkül. Persze ez adja a szakma szépségét is. Ebben az időszakban általános megbecsülésben volt részünk. Elismerték a munkánkat, és mindez a Gyermekvédelmi Törvénynek volt köszönhető. Sajnos a törvény rendelkezései is egyre inkább felpuhultak a módosítások kapcsán, részben pénzügyi, részben politikai okok miatt, ami magával hozta azt is, ahogy az abban dolgozók megbecsülése ismét csökkent, és így nem is tartották/tartják szükségesnek a konstruktív, vitákat generáló, informáló továbbképzéseket. Emlékszem, hogy már 2010. előtt néhány évvel a megyei szintű továbbképzések, „értekezletek” a jogszabályok felolvasásából, ismertetéséből álltak, egységes joggyakorlatról szóló felvetéseket elutasították, tapasztalatokról, javaslatokról szó sem lehetett ezeken a „fejtárgítókon”. Ez azóta csak erősödött. A konferenciák időszakában rendszeresen kerestük meg telefonon a másik város ügyintézőjét, akár megyén kívül is, szakmai segítségért, mára ez már csak nagyon régi ismerősök között működik, nem támogatott a vezetőség által. Így aztán megint nem vonzó ez az igazgatási terület, nagy a fluktuáció, és nagyon kevés gyámhatóságon elvárás az, hogy a terület minden részét jól ismerő szakemberek dolgozzanak.

Remélem, eljön az idő, amikor ismét a gyermekekre, a gyermekjogokra irányul a figyelem, és ezzel egyidőben ismét megbecsültek lesznek elsősorban erkölcsi, de természetesen anyagi értelemben is a gyermekvédelemben dolgozók. Akkor újra életre kelnek majd a szakmai konferenciák.

MELLÉKLET

A Gyámhivatalok Balatoni Konferenciájának és a Balatoni Gyermekvédelmi Konferenciának előadói

1. Csipkay Hajnalka főtanácsos (Budapest II. kerületi Gyámhivatal)
2. Dr. Kurimay Tamás pszichiáter
3. Dr. Aáry-Tamás Lajos miniszteri biztos (Oktatási jogok Biztosa)
4. Dr. Asbóth Mária gyámhivatal-vezető (Szombathelyi Városi Gyámhivatal)
5. Dr. B. Aczél Anna igazgató (Egészségügyi, Szociális és Családügyi Minisztérium Rákospalotai Javító Intézet)
6. Dr. Banicz Erika elnök (Pécsi Városi Bíróság)
7. Dr. Brávác Ottóné főosztályvezető (Igazságügyi Minisztérium Nemzetközi Magánjogi Főosztály) (2 előadás)
8. Dr. Csendes László rendőr-alezredes, osztályvezető (ORFK Bűnmegelőzési Osztály)
9. Dr. Fodor László főorvos, igazságügyi neurológiai szakértő (Honvéd Kórház)
10. Dr. Forgács László osztályvezető (Szociális és Családügyi Minisztérium) (2 előadás)
11. Dr. Györe Gyöngy pszichiáter, osztályvezető főorvos (Sümegi Városi Kórház)

12. Dr. Györéné dr. Lénárt Mária hivatalvezető-helyettes (Veszprém Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatal Gyámhivatala)
13. Dr. Schiffer András jogász (Társaság a Szabadságjogokért)
14. Dr. Herczog Mária kutatási igazgató (Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet) (3 előadás)
15. Dr. Jáger László gyámhivatal-vezető (Ajakai Városi Gyámhivatal)
16. Dr. Juhász László kollégiumvezető bíró (Baranya Megyei Bíróság)
17. Dr. Kilényi Géza egyetemi tanár (Pázmány Péter Katolikus Egyetem)
18. Dr. Kovács Erzsébet főosztályvezető-helyettes (Ifjúsági, Családügyi, Szociális és Esélyegyenlőségi Minisztérium Gyermek- és Ifjúságvédelmi Főosztály)
19. Dr. Kovács Zsuzsanna gyámhivatal-vezető (Baranya Megyei Gyámhivatal) és elnök (Magyar Gyámügyi Társaság) (10 előadás, illetve konferencia összefoglaló)
20. Dr. Kovárik Erzsébet államtitkár (Ifjúsági, Családügyi, Szociális és Esélyegyenlőségi Minisztérium)
21. Dr. Kunszt Róbert gyámhivatal-vezető (Belváros-Lipótváros Budapest Főváros V. kerületi Gyámhivatala)
22. Dr. Lantai Csilla munkatárs (Szociális és Családügyi Minisztérium) (4 előadás)
23. Dr. Laskai Emőke munkatárs (Szociális és Családügyi Minisztérium)
24. Dr. Morvai Krisztina egyetemi docens (Női és Gyermekjogi Kutató és Oktató Központ)
25. Dr. Nagy Magdolna igazgató (Heves Megyei Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat)
26. Dr. Németh László ügyvéd (Budapest) (4 előadás)
27. Dr. Őze Éva közjegyző (Veszprém)
28. Dr. Payrich Mária pszichiáter (Zirci Mentálhigiénés Szakszolgálat)
29. Dr. Pélyi László csoportvezető ügyész (Pécsi Városi Ügyészség)
30. Dr. Péter Katalin főelőadó (Veszprém Megyei Rendőr-főkapitányság Büntetőeljárás-kezelési Osztály)
31. Dr. Pongrácz Tiborné demográfus
32. Dr. Popper Klára elnök (Magyar Biztosítók Országos Szövetsége Jogi Tagozata)
33. Dr. Prevics Erzsébet pszichológus (Humán Humánszolgáltató GMK) (3 előadás)
34. Dr. Purda Zsuzsanna gyámhivatal-vezető (Veszprém Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatal Gyámhivatala) (3 előadás)
35. Dr. Radoszav Miklós igazgatóhelyettes (Fővárosi Gyermekvédelmi Szakszolgálat) (3 előadás)
36. Dr. Rónaszéki Éva vezető (Országos Gyermekvédelmi Bizottság)
37. Dr. Somfai Balázs adjunktus (PTE ÁJK Családjogi és Szociális jogi munkacsoport), valamint kuratóriumi tag (Betegjogi Ellátottjogi és Gyermekjogi Közalapítvány) (2 előadás)
38. Dr. Staub Borbála ügyintéző (Veszprém Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatal Gyámhivatala)
39. Dr. Szabó Lajos főigazgató-helyettes (Igazságügyi Hivatal)
40. Dr. Szabó Péter pszichiáter jogi és etikai bizottság vezetője (Magyar Pszichiátriai Társaság)
41. Dr. Vincze Edina bíró (Veszprémi Vrosi Bíróság)
42. Erőss Katalin munkatárs (Fővárosi Gyámhivatal)

43. Gáspár Károly főosztályvezető (Szociális és Családügyi Minisztérium) (5 előadás)
44. Göncz Kinga miniszter (Ifjúsági, Családügyi, Szociális és Esélyegyenlőségi Minisztérium)
45. Hatvani Erzsébet főigazgató (Igazságügyi Hivatal)
46. Heiter Sándor rendőr-alezredes (Veszprém Megyei Rendőr-főkapitányság)
47. Holl Magdolna tanácsadó (Veszprém Megyei Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat)
48. Horváthné Kecskés Diána intézményvezető (Veszprém Megyei Jogú Város Családsegítő Szolgálat, Gyermekjóléti Központ és Családok Átmeneti Otthona)
49. Hrenné Gergely Zsuzsanna osztályvezető helyettes (OTP Rt. Veszprémi Igazgatóság)
50. Katonáné dr. Pehr Erika főosztályvezető (Szociális és Családügyi Minisztérium) (11 előadás)
51. Kovács Melinda ügyvezető igazgató (Értelmi Fogyatékosok és Segítők Országos Érdekvédelmi Szövetsége)
52. Mentuszné dr. Perjék Irén gyámhivatal-vezető (Heves Megyei Gyámhivatal)
53. Nagy Gáborné társelnök (Települési Önkormányzatok Országos Szövetsége)
54. Németh Ágnes rendőr-alezredes osztályvezető (ORFK Bűnmegelőzési és Áldozatvédelmi Főosztály)
55. Piros Zsuzsanna osztályvezető (Belügyminisztérium)
56. Szabó Zsoltné önálló bírósági végrehajtó (Veszprém)
57. Szigetiné dr. Sutka Mária elnökhelyettes (Veszprémi Városi Bíróság) (2 előadás)
58. Szőcs Róza gyámhivatal-vezető (Bóly Városi Gyámhivatal)
59. Szöllősiné dr. Csepeli Ágota gyámhivatal-vezető (Fővárosi Gyámhivatal) (2 előadás)
60. Szűcs Miklós cégvezető (Abacus Kft.)
61. Takács Ilona munkatárs (Zala Megyei Gyámhivatal)
62. Teller Tamásné gyámhivatal-vezető (Budaörs Város Polgármesteri Hivatal Gyámhivatala)
63. Vörösné dr. Fodor Zsuzsa gyámhivatal-vezető (Bács-Kiskun Megyei Gyámhivatal)
64. Wágner János munkatárs (Partners Hungary)
65. Zsíros Sándorné polgármester (Alsózsolca)

JEGYZETEK

- 1 Az írás a folyóirat „A közigazgatási közelmúlt intézményei és szakmai programjainak feldolgozása” című kutatási és publikációs felhívására készült.
- 2 E cikk anyagát a konferencia meghívói adják, amelyek közül az 2007-es és 2009-es sajnos hiányzik, így a meglévő anyagok alapján készültek a statisztikák is.
- 3 A Magyar Gyámügyi Társaság 1991-ben alakult, később Magyar Gyámügyi Társaság néven működött – tudomásom szerint – 2010-ig.
- 4 Két év (2007 és 2009) konferencia anyaga hiányzik, ezért szerepel 10 év a statisztikában.